

KARTOSHKANING BAKTERIAL VA ZAMBURUG'LI KASALLIKLARI

Erkayeva Nurxon Xaydarali qizi

“Qishloq xo'jaligi mahsulotlari saqlash va dastlabki qayta ishlash”

kafedrası mustaqil tadqiqotchi doktoranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13911585>

Annotatsiya. Kartoshka muhim qishloq xo'jaligi o'simliklaridan biri oziq-ovqat va dorivor va yem-xashak sifatida muhim ahamiyatga ega. Kartoshka vegetatsiya va saqlanish davrida turli xil kasalliklarga uchraydi misol uchun makrosporioz, so'lish, qora son, fitoftoroz zamburug'lar ta'sirida quruq, bakteriyalar ta'sirida esa ho'l chirish yuzaga keladi. Quyidagi maqolada keng tarqalgan kartoshka kasalliklari va ularga qarshi kurash chora tadbirlari haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Ho'l cherish, quruq cherish, fuzarioz, makrosporioz, mozaika virus, solanium virus.

Abstract. Potatoes are one of the most important agricultural plants, they are important as food and medicine and fodder. Potatoes suffer from various diseases during the growing season and during storage, for example, macrosporiosis, wilting, black spot, phytophthora, dry rot caused by fungi, and wet rot caused by bacteria. The following article provides information on common potato diseases and measures to combat them.

Key words: Wet rot, dry rot, fusarium, macrosporiosis, mosaic virus, solanium virus.

Halqali cherish. – *Corynebacterium sepedonicum* bakteriyasi qo'zg'atadi. Bu kasallik uch xil ko'rinishda bo'ladi: 1) so'lish: 2) halqali chirish: 3) botiq chirish. O'simliklarda so'lish formasi vujudga kelganda, ularning barglari sarg'ayib, so'lib qoladi, ayrim hollarda esa o'simlikning bitta poyasidagi barglar so'liydi. Kartoshkaning kasallangan tunganagi hujayralari dastlab yumshab, och-sariq rangga kiradi. So'ngra bu joylar o'zaro tutashib, qo'ng'ir rangli yaxlit halqa shaklini oladi. Kesib ko'rilganda bunday dog'lar ko'zga tashlanib turadi. Tuganaklarning botiq chirishi, avval ular sarg'ish, moysimon bo'lib, terisi ostida aylana dog'larni vujudga keltiradi. Bu botiq shakldagi dog'larni faqatgina kartoshkani tozalaganda ko'rish mumkin. Kasallik qo'zg'atuvchi bakteriyalar zararlangan tugunaklarda qishlaydi.

Fitoftoroz – *Phytophthora infestans* zamburug'i keltirib chiqaradi. Bu kasallik o'simlikni ikki xil shaklda, ya'ni barglarni va tuganaklarni zararlash bilan namoyon bo'ladi. Zararlangan barglarning chetlarida yoyilgan qo'ng'ir dog'larni ko'rish mumkin. Bargning orqa qismidagi dog'larning ustida oqish g'uborlarni ko'rish mumkin. Zararlangan tuganaklarning ustki qismida turli shakldagi qo'ng'ir dog'larni kuzatish mumkin. Kasallik qo'zg'atuvchilar o'lik o'simlik qoldiqlarida oosporalar holida saqlanadi.

1-rasm kartoshkaning fitoftoro'z kasalligi

Virus kasalliklari. Barglarning bujmayishi **Solanum virus**. Bu kasallik bilan kartoshkaning barglari zararlanadi. Zararlangan barglar noziklashib, terisimon bo'lib, chetlari tepaga qarab bujmayib qoladi. Barg floemasi va poyalarida, hamda tunganaklarida xarakterli nekrozlar hosil bo'ladi. Bu kasallik ko'chatlar va so'ruvchi hasharotlar orqali tarqaladi. 8) **Mozaika - Virus** Y. Kartoshkaning avval pastki, keyin yuqori barglarining atrofida turli rangdagi dog'lar paydo bo'ladi. Vaqt o'tishi bilan barglar ingichkalashadi, qorayib quriydi va to'kilib ketadi. Virus hasharotlar orqali tarqaladi. Kartoshka tunganaklarida qishlaydi.

Makrosporioz kasalligini. Macrosporium solani zamburug'i qo'zg'atadi. Kasallik bilan barglar, kam hollarda poya va tunganaklar zararlanadi. Zararlangan barg yuzasida aylana shakldagi quruq qo'ng'ir rangli dog'lar hosil bo'lib, keyinchalik butunlay bargning ustki qismini egallaydi. Dog'lar ustida esa qoramtir g'uborlar, ya'ni parazit konidiyalar hosil bo'ladi. Kasallik qo'zg'atuvchilari o'simlik qoldiqlarida konidiya holida qishlaydi.

2-rasm kartoshkaning makrosporioz kasalligi

References:

1. O'zbekistonning o'simliklar dunyosi. Toshkent, o'qituvchi, 1997 y.
2. Yoziyev L. H. Botanika. Qarshi, 2003 y.
3. Sahobiddinov S. S. o'simliklar sistematikasi. T., 1976 y.
4. To'xtaev A., Hamidov A. Ekologiya asoslari va tabiatni muhofaza qilish. T., 1994 y.
5. Ergashev A., Ergashev T. Ekologiya, biosfera va tabiatni muhofaza qilish. T., 2005 y.

6. Hamdamov I. H., Abilova S. A. Tabiiy fanlar konsepsiyasi. T., 2007 y.
7. Haydarov Q., Nishonov S. Tabiatshunoslik asoslari va bolalarni atrof-tabiat bilan tanishtirish. T. 1992 y.
8. Alisher O'lmasovich Mahmatmurodov, Norjigit Turobovich Nishonov, Mavluda Qodiraliyevna Eshmurodova, Kamolidin Faxridinovich Sharifov "Fitopatologiya" (o'quv qo'llanma) Samarqand 2021-yil.

INNOVATIVE
ACADEMY